

LAVO Talus Anu(OM)

26.02.2015

Suuri valiokunta

Asia

Komission ehdotus asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden vapaasta liikkuvuudesta (Yleinen tietosuoja -asetus)

U/E/UTP-tunnus

U 21/2012 vp

EUTORI-tunnus

EU/2012/0599

Ohessa lähetetään perustuslain 96§:n mukaisesti 12.4.2012 annettua valtioneuvoston kirjelmää täydentävä selvitys komission ehdotuksesta asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (Yleinen tietosuoja-asetus).

Ylijohtaja

Asko Välimaa

EU-erityisasiantuntija

Anu Talus

LIITTEET

Viite

Asiasanat	henkilötiedot, tietosuoja, oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	LVM, OM, SM, UM, VM
Tiedoksi	EUE, MAVI, MMM, OKM, PLM, STM, TEM, TRAFI, TULLI, VNK

LAVO Talus Anu(OM)

25.02.2015

Asia

Komission ehdotus asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden vapaasta liikkuvuudesta (Yleinen tietosuoja -asetus)

Kokous

U/E/UTP-tunnus
U 21/2012 vp**Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu**

Komissio antoi ehdotuksensa yleiseksi tietosuoja-asetukseksi keväällä 2012 ja neuvostossa on neuvoteltu asetuksesta työryhmätasolla kevästä 2012 lähtien. Ensimmäinen osittainen yleisnäkemyks saavutettiin Kreikan puheenjohtajuuskaudella kesäkuussa 2014. Puheenjohtajan tavoitteena on saada kesäkuussa neuvoston yhteinen näkemys myös asetuksen lopuista luvuista, jotta neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa voitaisiin aloittaa.

Tässä U-jatkokirjeessä kuvataan neuvostokäsittelyn aikana valmisteltuja muutoksia komission ehdotukseen. U-jatkokirjeessä käsitellään erityisesti yhden luukun mekanismia ja yhdenmukaisuusmekanismia (VI ja VII luvut) sekä asetuksen II lukua, joiden sisällöstä on ennakkotietojen mukaan tarkoitus sopia OSA-neuvostossa 12.-13.3.2015 (osittainen yleisnäkemyks). Neuvottelut näistä luvuista jatkuvat edelleen asiantuntijatasolla.

Suomen kanta

Suomi on pitänyt tervetulleena komission ehdotusta EU:n tietosuojalainsäädännön oikeudellisen kehikon uudistamiseksi. Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:n osittain hajanaista ja monimutkaista tietosuojalainsäädäntöä yksinkertaistetaan ja yhdenmukaistetaan siten, että samalla säilytetään tietosuojan korkea taso.

Suomi on pitänyt yhden luukun mekanismin ja yhdenmukaisuusmekanismin luomista lähtökohtaisesti kannatettavana. Niiden rakenteeseen on tehty muutoksia, jotka ovat selkeyttäneet mekanismeja. Mekanismin heikkoutena ovat kuitenkin tilanteet, joissa kahden jäsenvaltion viranomaiset tekevät päätöksiä samassa asiassa. Tällä hetkellä näyttää selvältä, että neuvottelutulosta nyt esillä olevaa selkeämmästä järjestelmästä ei ole odotettavissa. Asetuksen II lukuun on puolestaan tehty Suomen tärkeänä pitämiä muutoksia neuvotteluiden kuluessa. Valtioneuvosto ei näistä syistä vastusta puheenjohtajan esittämän kompromissiehdotuksen hyväksymistä II luvusta ja yhden luukun mekanismista ja yhdenmukaisuusmekanismista.

Jatkoneuvotteluissa tavoitteena on edelleen se, että asetuksessa tunnustetaan työehtosopimusten asema ja mahdollistetaan kansallinen erityislainsäädäntö työelämän tietosuojasta.

Pääasiallinen sisältö

1. Henkilötietojen käsittelyn periaatteet (II LUKU, 5 – 10 artiklat)

Henkilötietojen käsittelyn periaatteita koskevaan II lukuun on tehty muutoksia neuvostossa käydyissä neuvotteluissa. Keskeisimmät muutokset on tehty henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta koskevaan 6 artiklaan ja erityisten tietoryhmien käsittelyä koskevaan 9 artiklaan.

Asetuksen 6(1)(f) artiklaa, joka koskee rekisterinpitäjän oikeutettua etua, on tarkennettu johdanto-osan lausekkeessa 38. Sen mukaan ”*Legitimate interest could exist for example when there is a relevant and appropriate connection between the data subject and the controller in situations such as the data subject being a client or in the service of the controller*”. Lisäksi henkilötietojen käsittelyn laillisia perusteita koskevaan 6 artiklaan on palautettu sen toinen kohta, joka koskee tieteellistä, tilastollista ja historiallista tutkimusta sekä arkistointia.

Asetuksen 9 artiklassa on tarkennettu sen suhdetta 6 artiklaan. Käsiteltäessä 9 artiklassa tarkoitettuja nk. arkaluonteisia henkilötietoja, tulee myös 6 artiklassa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn laillisten edellytysten täytyä. Lisäksi arkaluonteisia henkilötietoja koskevaan artiklaan on tehty muun muassa muutoksia, jotka selventävät työnantajan oikeutta käsitellä artiklassa tarkoitettuja henkilötietoja. Lisäksi 9 artiklasta on erotettu itsenäiseksi artiklaksi rikoksia ja rikostuomioita koskevien henkilötietojen käsittelyä koskeva 9(a) artikla.

2. Riippumattomat valvontaviranomaiset (VI LUKU, 46 – 54 artiklat) sekä Yhteistyö ja yhdenmukaisuus (VII LUKU, 54(a) – 72 artiklat)

Valvontaviranomaisia koskeva VI luku sekä yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskeva VII luku ovat keskeisiä yhden luukun mekanismin ja yhdenmukaisuusmekanismin kannalta. Näitä mekanismeja käsitellään seuraavan alaotsikon alla.

Seitsemännessä luvussa ehdotetaan säädettävän riippumattomista valvontaviranomaisista. Komission ehdotukseen on tehty joitain muutoksia neuvostossa käydyissä neuvotteluissa. Esimerkiksi valvontaviranomaisen riippumattomuutta koskevasta 47 artiklasta on poistettu kohta, jonka mukaan valvontaviranomaisen jäsen ei voi toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Valvontaviranomaisen jäsenen yleisiä edellytyksiä koskevasta 48 artiklasta on puolestaan poistettu kaksi viimeistä alakohtaa. Toisen poistetun kohdan mukaan kansallinen tuomioistuin olisi voinut lakkauttaa valvontaviranomaisen jäsenen oikeuden eläkkeeseen tietyissä tilanteissa. Toisen poistetun kohdan mukaan valvontaviranomaisen jäsenen olisi tullut jatkaa tehtävässään kunnes uusi jäsen on nimitetty.

Luvun 2 jaksossa ehdotetaan säädettävän tietosuojaviranomaisen toimivallasta, tehtävistä ja valtuuksista. Toimivaltaa koskevan 51 artiklan mukaan jokainen tietosuojaviranomainen on toimivaltainen oman jäsenvaltionsa alueella. Artiklan toisessa kohdassa tarkennetaan jäsenvaltion tietosuojaviranomaisen olevan toimivaltainen tilanteissa, joissa henkilötietoja käsittelevät viranomaiset tai yksityiset toimijat

asetuksessa annetun kansallisen liikkumavaran puitteissa. Kyseen ollessa jäsenvaltioiden rajat ylittävistä henkilötietojen käsittelystä, on rekisterinpitäjän päätoimipaikan tietosuojaviranomainen yleensä toimivaltainen käsittelemään asiaa. Päätoimipaikan tietosuojaviranomaisen mahdollisuutta toimia johtavana tietosuojaviranomaisena on ehdotettu rajattavan joissain tilanteissa.

Yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskevaan lukuun on tehty useita merkittäviä muutoksia neuvotteluiden aikana. Läheisyysperiaatteen huomioon ottamiseksi muiden kuin johtavan tietosuojaviranomaisen roolia yhden luukun mekanismin puitteissa tapahtuvassa päätöksenteossa on vahvistettu (concerned supervisory authority). Toinen merkittävä muutos koskee komission toimivaltuuksien supistamista yhdenmukaisuusmekanismeissa tehdyn päätöksen täytäntöönpanossa. Euroopan tietosuojaneuvoston roolia siinä on sitä vastoin vahvistettu. Tietosuojaneuvostosta on tehty oikeushenkilö, jolla on mahdollisuus tehdä sitovia päätöksiä.

3. Yhden luukun mekanismi (OSS) ja yhdenmukaisuusmekanismi

Puheenjohtaja on edelleen kehittänyt yhden luukun mekanismia ja yhdenmukaisuusmekanismeja pyrkien löytämään kompromissiratkaisun, jossa otetaan huomioon yhtäältä läheisyysperiaate ja toisaalta rekisterinpitäjän tarpeet. Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto on joulukuussa 2013 korostanut läheisyysperiaatteen tärkeyttä mekanismeissa. Läheisyysperiaatteella tarkoitetaan tässä yhteydessä, että asiaa käsiteltäisiin mahdollisimman lähellä rekisteröityä. Läheisyysperiaatteen ja rekisterinpitäjän oikeuksien yhteensovittaminen on osoittautunut erittäin haastavaksi tehtäväksi.

Yhtenä keskeisenä tekijänä tehokkaan yhdenmukaisuusmekanismin luomisessa Suomi on pitänyt sitä, että mekanismeita voitaisiin käyttää ainoastaan tietyn kynnyksen ylittävissä tapauksissa. Tehokkaiden suodattimien luominen mekanismin sisälle on yksi keskeinen elementti mekanismin rakenteessa. Puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa on tällaisia suodattamia.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että mekanismeista tulee mahdollisimman selkeä ja toimiva sekä kansalaisten että yritysten näkökulmasta. Suomi on katsonut, että Euroopan tietosuojaneuvoston (EDPB) oikeushenkilöllisyys ja tästä sille johtuva mahdollisuus tehdä sitovia päätöksiä selkeyttäisi yhdenmukaisuusmekanismeja ja parantaisi mekanismin toimintaedellytyksiä. Vaikka puheenjohtajan kompromissiratkaisun lähtökohta on, että EDPB on oikeushenkilö, joka voi tehdä sitovia päätöksiä, EDPB:n päätös kuitenkin palautettaisiin yhä edelleen kansalliselle tietosuojaviranomaiselle muodollista päätöstä ja täytäntöönpanoa varten. Suomi on asian aiemmassa käsittelyvaiheessa katsonut, että menettely näyttäisi tältä osin sekavalta ja pitänyt tärkeänä, että keskustelua asiassa jatkettaisiin. Jatkokeskustelujen tuloksena mekanismin rakenteeseen on tehty joitain parannuksia, jotka ovat tehneet mekanismeista selkeämmän. EDPB:n päätös palautettaisiin aiempaa rajatummalle joukolle kansallisia tietosuojaviranomaisia. Menettelyn heikkoutena on kuitenkin se, että joissain tilanteissa kansallisen päätöksen voisi tehdä sekä rekisterinpitäjän päätoimipaikan tietosuojaviranomainen että rekisteröidyn tietosuojaviranomainen.

Puheenjohtajan kompromissiehdotuksen mukaan EDPB on oikeushenkilö. EU:n elimien, virastojen jne. päätöksistä valitetaan Euroopan unionin tuomioistuimeen. Puheenjohtaja ehdottaa, että EDPB:n päätökset julkaistaisiin. Valitusaika EDPB:n päätöksestä alkaisi kulua vasta päätöksen julkaisemishetkestä. EDPB:n päätökset julkaistaisiin siten, että

kansallinen tietosuojaviranomainen ehtisi tehdä päätöksensä ennen julkaisemista. Tällä olisi tarkoitus varmistaa se, että rekisteröity ja rekisterinpitäjä eivät menetä valitusaikaa, vaan heidän oikeutensa hakea muutosta myös EDPB:n päätökseen toteutuisi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta 16 artiklan 2 kohta/tavallinen lainsäätämisyjärjestys.

Komission ehdotuksessa asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta esitetään sekä täytäntöönpanotoimivallan (komitologia) että säädösvallan (delegoidut säädökset) siirtämistä komissiolle.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Komission asetusehdotuksen mietintövaliokunta Euroopan parlamentissa on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) ja asian käsitelijä saksalainen Jan Philipp Albrecht (Vihreät/Euroopan vapaa allianssi-ryhmä). Lausunnon ehdotuksesta ovat antaneet oikeudelliset asiat valiokunta (Juri), sisämarkkinat ja kuluttajansuoja valiokunta (IMCO), teollisuus, tutkimus ja energia valiokunta (ITRE) sekä työllisyys ja sosiaaliasiat valiokunta (EMPL). Komission ehdotukseen on tehty noin 4 000 muutosehdotusta.

LIBE-valiokunta on äänestänyt mietinnöstään 21.10.2013. Euroopan parlamentti äänesti kannastaan yleiseen tietosuoja-asetusehdotukseen maaliskuussa 2014. Se hyväksyi LIBE-valiokunnan mietinnön sellaisenaan.

Kansallinen valmistelu

Oikeusministeriö on järjestänyt asiasta julkisen kuulemisen 2.3.2012 ja 15.2.2013.

U-kirjelmäluonnos käsiteltiin kirjallisessa menettelyssä oikeus- ja sisäasioiden jaostossa, sisämarkkinajaostossa ja EU-asioiden komitean oikeudellisten kysymysten jaoston laajassa kokoonpanossa. Ensimmäinen U-jatkokirje valmisteltiin ministeriöiden yhteyshenkilöryhmässä 15.4.2013 ja se käsiteltiin oikeudellisten kysymysten jaostossa ja sisämarkkinajaostossa kirjallisessa menettelyssä 17.4.2013. Toinen U-jatkokirje valmisteltiin ministeriöiden yhteyshenkilöryhmässä 12. - 17.9.2014 ja tämän jälkeen se käsiteltiin oikeudellisten kysymysten jaostossa ja sisämarkkinajaostossa kirjallisessa menettelyssä 17. - 22.9.2014. Kolmas U-jatkokirje on valmisteltu ministeriöiden välisessä yhteistyöverkostossa sekä oikeudellisten kysymysten jaostossa ja sisämarkkinajaostossa 13. - 17.11.2014. Lisäksi se on käsitelty työoikeusjaostossa 17.11.2014. Neljäs U-jatkokirje on käsitelty oikeudellisten kysymysten jaostossa ja sisämarkkinajaostossa kirjallisessa menettelyssä 20.2.-24.2.2015.

Oikeusministeriö on koonnut tietosuojauudistusta varten ministeriöiden välisen yhteyshenkilöryhmän. Neuvoston työryhmässä käsiteltävät asiat käsitellään kirjallisesti tässä ryhmässä ennen työryhmäkokouksia.

Tietosuoja-asetuksen valmistelua on käsitelty EU-ministerivaliokunnassa osana OSA-neuvostovalmistelua 16.-18.7.2012, 17.-19.10.2012, 5.12.2012, 14.-15.1.2013, 1.3.2013, 31.5.2013, 10.-12.7.2013 (kirjallinen menettely) sekä 4.10.2013, 27.-29.11.2013

(kirjallinen menettely), 15.-17.1.2014 (kirjallinen menettely), 26.2.2014, 3.6.2014 sekä 2.-4.7.2014 (kirjallinen menettely).

Eduskuntakäsittely

U 21/2012 vp, HaVL 11/2012 vp ja PeVL 12/2012 vp; U-jatkokirje 26.4.2013, HaVL 6/2013 vp; U-jatkokirje 24.9.2014, HaVL 22/2014 vp ja PeVP 82/2014 vp; U-jatkokirje 18.11.2014, HaVL 30/2014 vp ja PeVP 105/2014 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetus tulee jättämään etenkin julkiselle sektorille kansallista liikkumavaraa. Oikeusministeriön alustavan arvion mukaan useassa sadassa kansallisessa säädöksessä on henkilötietoja koskevia säännöksiä. Asetusneuvotteluiden päätyttyä tulee kansallinen lainsäädäntö saattaa asetuksen salliman liikkumavaran puitteissa yhdenmukaiseksi asetuksen kanssa.

Vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön sekä Ahvenanmaan toimivaltaa on alustavasti käsitelty U-kirjelmässä.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetun asetuksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu yleisellä tasolla U-kirjelmässä. Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta arvioita ehdotetun tietosuojasetuksen vaikutuksista tietosuojavaltuutetun tehtäviin ja resursseihin. Selvää on, että asetuksen hyväksymisellä tulee olemaan taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

17072/2/14 REV 2 (Chapter II), 18.2.2015

6286/15 (The one-stop-shop mechanism), 19.2.2015

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / Anu Talus, sähköposti anu.talus@om.fi, puh. 02951 50586

EUTORI-tunnus

EU/2012/0599

Liitteet

Viite

Asiasanat	henkilötiedot, tietosuoja, oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	LVM, OM, SM, UM, VM
Tiedoksi	EUE, MAVI, MMM, OKM, PLM, STM, TEM, TRAFI, TULLI, VNK
